

ΕΛΙΑΜΕΡ Briefing Notes

20 / 2013

Ιούλιος 2013

ΚΡΑΥΓΕΣ & ΨΙΘΥΡΟΙ:

Γιατί αποχώρησαν οι Ρώσοι από το διαγωνισμό ΔΕΠΑ/ΔΕΣΦΑ και τι συνεπάγεται αυτό για τη θέση της Ελλάδος στο Νότιο Διάδρομο;

Δρ. Θεόδωρος Τσακίρης

Επικουρος Καθηγητής Γεωπολιτικής των Υδρογονανθράκων, Πανεπιστημίου Λευκωσίας & Συντονιστής Προγράμματος Γεωπολιτικής της Ενέργειας ΕΛΙΑΜΕΡ

Η απόφαση της Gazprom να αποχωρήσει άρον-άρον από το διαγωνισμό ιδιωτικοποίησης της ΔΕΠΑ αλλάζει δραστικά τα δεδομένα του πλαισίου δράσης του ΤΑΙΠΕΔ και επιβεβαιώνει άλλη μια φορά την επαμφοτερίζουσα διστακτικότητα της ρωσικής ενεργειακής πολιτικής στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και την Ανατολική Μεσόγειο. Για τη Ρωσία η ουσιαστική εγκατάλειψη του διαγωνισμού της ΔΕΠΑ έρχεται να προστεθεί στην αποτυχία της να διασφαλίσει το οικόπεδο 9 κατά τον β' γύρο εκχωρήσεων των τεμαχίων της Κυπριακής ΑΟΖ τον Νοέμβριο του 2012 και την αποτυχία της να κερδίσει την Woodside στο διαγωνισμό εξαγοράς του 30% του πεδίου Λεβιαθάν στο Ισραήλ τον Δεκέμβριο του 2012.

Εάν σε αυτές τις εξελίξεις προστεθεί το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Gazprom αναφορικά με το θέμα του South Stream, τότε θα μπορούσε κανείς να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η κάθετη αντίθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά και των Η.Π.Α. έναντι του ενδεχομένου εξαγοράς της ΔΕΠΑ ήταν κάτι περισσότερο από δεδομένη για τη ρωσική πλευρά. Στην πραγματικότητα η Ρωσία γνώριζε ευθύς εξ'αρχής ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανταγωνισμού θα τηρούσε εχθρική στάση έναντι της προσπάθειάς της να εξαγοράσει τη ΔΕΠΑ, αλλά το πιο αξιοσημείωτο της υπόθεσης εντοπίζεται στο γεγονός ότι η Gazprom δεν μπόρεσε καν στον κόπο να πολεμήσει για τη ΔΕΠΑ, παρά την απόφαση της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού η οποία περιόριζε τη δυνατότητα της Gazprom να χρησιμοποιήσει το δίκτυο του ΔΕΣΦΑ επί του 55% της συνολικής του δυναμικότητας.

Σε κάθε περίπτωση το επιχείρημα ότι η Gazprom είχε δεσπόζουσα θέση στην ελληνική αγορά και ότι με αυτόν τον τρόπο θα μπλόκαρε τον ανταγωνισμό πρέπει να αντισταθμιστεί με το γεγονός της πλήρους απελευθέρωσης των εισαγωγών ΥΦΑ (Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου) στη Ρεβυθούσα, αλλά και την απόφαση της εθνικής επιτροπής ανταγωνισμού να ανοίξει το 45% της δυναμικότητας του ΕΣΦΑ (Εθνικό Δίκτυο Φυσικού Αερίου) στους ανεξάρτητους εμπορικούς ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ. Ήδη η ΤΕΡΝΑ Ενεργειακή –αλλά και άλλοι ανεξάρτητοι έμποροι– είχαν προγραμματίσει την πρώτη εισαγωγή αερίου μέσω του δικτύου του ΔΕΣΦΑ για τον ερχόμενο μήνα σε εφαρμογή της ως άνω απόφασης. Πέραν αυτού, χάρις στην απελευθέρωση των εισαγωγών ΥΦΑ από το 2010 και την αύξηση των εισαγωγών από το Αζερμπαϊτζάν, η Gazprom ελέγχει πλέον περίπου το 55% των ελληνικών εισαγωγών έναντι του 75%-80% πριν από πέντε έτη.

Εφόσον λοιπόν η Gazprom είχε σοβαρά αντεπιχειρήματα έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανταγωνισμού γιατί τουλάχιστον δεν το «πάλεψε», αλλά αποφάσισε να εγκαταλείψει τον αγώνα της ιδιωτικοποίησης και μάλιστα κατά τέτοιο επιδεικτικά δηκτικό τρόπο; Υπάρχουν κατά βάση δύο εναλλακτικές ερμηνείες:

(α) ότι το πρόβλημα για τη ΔΕΠΑ δεν ήταν μόνο η εχθρότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά ο συνδυασμός αυτής της εχθρότητας με τα χρέη της εταιρίας, τα οποία ανέρχονται σε αρκετές εκατοντάδες εκατομμύρια ΕΥΡΩ. Το γεγονός ότι τα χρέη αυτά προήλθαν από την κατάρρευση των εσόδων της ΔΕΗ λόγω της επιβολής του τέλους ακινήτων και της συνακόλουθης αδυναμίας του ΛΑΓΗΕ να πληρώσει την εγγυημένη τιμή

ΚΡΑΥΓΕΣ & ΨΙΘΥΡΟΙ:

Γιατί αποχώρησαν οι Ρώσοι από το διαγωνισμό ΔΕΠΑ/ΔΕΣΦΑ και τι συνεπάγεται αυτό για τη θέση της Ελλάδος στο Νότιο Διάδρομο;

ρεύματος στους ιδιώτες ηλεκτροπαραγωγούς, επέτεινε την ανησυχία της ρωσικής πλευράς.

Η ελληνική κυβέρνηση στο πλαίσιο των οικονομικών της δυνατοτήτων εγγυήθηκε €180 εκατομμύρια από το σύνολο των ανωτέρω χρεών προς τη ΔΕΠΑ -χρέη που σημειωτέον δεν δημιούργησε η ίδια η κρατική εταιρεία- αλλά αυτό προφανώς δεν υπήρξε επαρκές για να μεταπειθεί τη ρωσική πλευρά. Θα ελάμβανε η Gazprom ή οποιαδήποτε άλλη εταιρεία το ρίσκο είσπραξης των ανείσπρακτων χρεών της ΔΕΠΑ όταν ο βασικός πελάτης της ΔΕΠΑ, δηλαδή η ΔΕΗ βρίσκεται στην ταμειακή κατάσταση κρίσης στην οποία βρίσκεται μετά από το 2011; Αυτό είναι ένα ερώτημα επιχειρηματικού ρίσκου η βαρύτητα του οποίου δεν μπορεί να υποτιμηθεί από κανένα. **Το ρίσκο των ανείσπρακτων χρεών της ΔΕΠΑ σε συνδυασμό με τη δεδομένη εχθρότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συντέινε περισσότερο απ' οτιδήποτε άλλο στην απόφαση της Gazprom να αποχωρήσει από το διαγωνισμό του ΤΑΙΠΕΔ.**

(β) Η δεύτερη εναλλακτική ερμηνεία για τη στάση της Gazprom έναντι της ΔΕΠΑ σχετίζεται με τη συμμετοχή της Ελλάδος στο Νότιο Διάδρομο μέσω του σχεδίου TAP. Η συλλογιστική αυτή υποστηρίζει ότι ενδεχόμενη εξαγορά της ΔΕΠΑ από τη ρωσική πλευρά θα κατέστρεφε τις ελπίδες του TAP να επικρατήσει του Nabucco West και ότι η αντίδραση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανταγωνισμού αποτελούσε ουσιαστικά πρόφαση που στόχευε στην εξουδετέρωση της ρωσικής υποψηφιότητας για να μην υπονομευθούν οι προοπτικές του να περάσει ο Νότιος Διάδρομος από την Ελλάδα. *Το επιχείρημα εν ολίγοις που χρησιμοποιείται είναι ότι με την πρόθεσή της να μπλοκάρει την ιδιωτικοποίηση της ΔΕΠΑ από την Gazprom, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενισχύσε εμμέσως πλήν σαφώς τον TAP, κάτι που με δεδομένη την υποστήριξη της Επιτροπής στον Nabucco ακούγεται ως οξύμωρο.*

Η Περίπτωση της ΔΕΠΑ

Δεδομένου ότι είναι στις προθέσεις της κυβέρνησης να επαναλάβει το διαγωνισμό για την ιδιωτικοποίηση της ΔΕΠΑ, με ενδεχόμενη μάλιστα εκ νέου συμμετοχή της Gazprom, είναι απαραίτητο να εξετασθεί η αξιοπιστία του ανωτέρω επιχειρήματος. Η δυνητική εξαγορά της ΔΕΠΑ από τη Gazprom δεν έχει καμία σχέση με τη θέση της Ελλάδος στο Νότιο Διάδρομο από τη στιγμή (Φεβρουάριος 2012 & Ιούνιος 2012) κατά την οποία ο IGI και συγκεκριμένα το τμήμα της ελληνο-ιταλικής διασύνδεσης IGI/Poseidon, απορρίφθηκε από τους μετόχους του Shah Deniz έναντι του TAP. Η μόνη δυνητική επίπτωση από το πέρασμα του IGI σε ρωσικά χέρια θα ήταν ενδεχομένως να κατασκευασθεί ο νότιος κλάδος του South Stream που με βάση τη διακυβερνητική συμφωνία του 2008 θα κατέληγε μέσω Ελλάδος στη Νότια Ιταλία.

Αυτό θα ήταν τραγικά ειρωνικό για την Επιτροπή καθώς ο IGI είχε συλληφθεί για να μειώσει τις ρωσικές εξαγωγές στην Ευρώπη και όχι για να μετατραπεί σε τμήμα του South Stream. Σε κάθε περίπτωση μια τέτοια εξέλιξη μάλλον θα οφελούσε την Ελλάδα δεδομένου ότι πλέον ο South Stream υποστηρίζεται πλέον από γαλλικές, γερμανικές και ιταλικές εταιρίες αλλά και από το βουλγαρικό, ουγγρικό, σερβικό, κροατικό και σλοβενικό δημόσιο. Το όποιο πρόβλημα θα υπήρχε θα εντασσόταν στο γενικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι εταίροι του South Stream με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αλλά κάτι τέτοιο δεν έχει καμία σχέση αναφορικά με το τι συνέβη με το Νότιο Διάδρομο γιατί πολύ απλά οι Αζέροι έθεσαν τον ΠΟΣΕΙΔΩΝΑ εκτός του Νοτίου Διαδρόμου πριν καν εκδηλωθεί το ενδιαφέρον της Gazprom για τη ΔΕΠΑ.

Το δεύτερο σημείο παρανόησης εντοπίζεται στο μέλλον του Ελληνο-βουλγαρικού αγωγού (IGB). Ενδεχόμενος ρωσικός έλεγχος επί της ΔΕΠΑ δεν μπορεί να εμποδίσει την κατασκευή του αγωγού, που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να σπάσει το ρωσικό μονοπώλιο παροχής αερίου της Gazprom. Ο λόγος είναι και πάλι πολύ απλός καθώς η ΔΕΠΑ ελέγχει μόλις το 25% του IGB δεδομένου ότι η ελληνική πλευρά συμμετέχει στο έργο μέσω της κοινοπραξίας ΠΟΣΕΙΔΩΝ και όχι αποκλειστικά μέσω της ΔΕΠΑ. Ο ΠΟΣΕΙΔΩΝ ελέγχει το 50% του IGB και η ΔΕΠΑ ελέγχει το 50% του ΠΟΣΕΙΔΩΝ οπότε η Gazprom δεν θα έχει αρκετές μετοχές (31%) ούτε καν για να μπλοκάρει τις αποφάσεις του Δ.Σ. του IGB. Το υπόλοιπο 25% ανήκει στην Edison και το άλλο 50% ελέγχεται από τη

ΚΡΑΥΓΕΣ & ΨΙΘΥΡΟΙ:**Γιατί αποχώρησαν οι Ρώσοι από το διαγωνισμό ΔΕΠΑ/ΔΕΣΦΑ και τι συνεπάγεται αυτό για τη θέση της Ελλάδος στο Νότιο Διάδρομο;**

βουλγαρική Bulgartransgaz, θυγατρική της BEH (Bulgarian Energy Holdings).

Το μόνο που θα μπορούσε να κάνει η Gazprom για να μπλοκάρει τον IGB θα ήταν να μην ασκήσει το εμπορικό δικαίωμα επί του 33% της δυναμικότητας του δικτύου που θα εξαιρεθεί από την υποχρέωση ελεύθερης πρόσβασης σε τρίτους (Third Party Access-Exemption/TPA-E). Δεδομένου ότι το ποσοστό του αγωγού που θα ελέγχεται αυτομάτως από τους κατασκευαστές του θα περιορισθεί κατά πάσα πιθανότητα στο 50%, η ρωσική εταιρία θα μπορεί να ελέγχει το 33% του 50% της συνολικής δυναμικότητας του ελληνοβουλγαρικού, δηλαδή περί τα 0,5 bcm (billion cubic meters). Μόλις κατασκευασθεί ο IGB η Βουλγαρία θα μπορεί η ίδια να εισάγει απευθείας από το Αζερμπαϊτζάν ή από τον οποιαδήποτε άλλο τρίτο 0,5 bcm για τις δικές της ανάγκες, ποσοστό που αναλογεί περίπου στο 20% των συνολικών της αναγκών, ενώ θα μπορούσε να αγοράσει τα 0,5 bcm της Edison και όση δυναμικότητα μπορέσει από τα 1,5 bcm της δυναμικότητας του αγωγού που θα είναι διαθέσιμη σε εταιρίες οι οποίες δεν ανήκουν στο μετοχικό σχήμα του IGB.

Η περίπτωση του ΔΕΣΦΑ

Η κατάσταση γίνεται σαφώς πολυπλοκότερη σε ότι αφορά τη δυνητική εξαγορά του ΔΕΣΦΑ από τα όποια ρωσικά συμφέροντα και εν προκειμένω τη Sintez, η οποία και απέδειξε –λόγω της ταυτόχρονης αποχώρησής της από τον διαγωνισμό του ΤΑΙΠΕΔ- ότι λειτουργούσε από την αρχή της όλης διαδικασίας ως «λαγός» της Gazprom και ότι βρισκόταν σε άμεση συνεννόηση με το Κρεμλίνο. Αν και το γεγονός ότι η Sintez δεν ελέγχεται από το ρωσικό δημόσιο δεν θα δημιουργούσε προβλήματα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανταγωνισμού, ένας ρωσικός ΔΕΣΦΑ θα μπορούσε να δημιουργήσει επιπλοκές στον TAP και το Αζερμπαϊτζάν πολύ μεγαλύτερες από τις περιπλοκές που θα δημιουργούσε η εξαγορά της ΔΕΠΑ από την Gazprom. Στην παρούσα του μορφή ο Διαδριατικός Αγωγός/TAP ξεκινάει από την Κομοτηνή. Αυτό σημαίνει ότι θα χρησιμοποιήσει το ελληνικό ΕΣΦΑ (Εθνικό Σύστημα Φυσικού Αερίου) από τους Κήπους του Έβρου έως την Κομοτηνή και για την ακρίβεια τον ελληνο-τουρκικό αγωγό αερίου ITG (Interconnector Turkey-Greece).

Η παρούσα δυναμικότητα του ITG είναι μόλις 3 bcm (billion cubic meters) εκ των οποίων τα 0,75 bcm χρησιμοποιούνται από τη ΔΕΠΑ για την κάλυψη περίπου του 20% των αναγκών της ελληνικής αγοράς. Μέσω της κατάλληλης αύξησης της πίεσης που θα προκύψει από την προσθήκη νέων συμπιεστών στους Κήπους, η μέγιστη δυναμικότητα του αγωγού θα ανέλθει στα 11,6 bcm. Από αυτό προκύπτει ότι ο TAP θα μπορούσε, μετά από σχετική αίτηση στη ΡΑΕ, να δεσμεύσει το σύνολο της δυναμικότητας του αναβαθμισμένου ITG για να μεταφέρει τα 10 bcm που θα καταλήξουν στην Ευρώπη από τη β' φάση παραγωγής του πεδίου Shah Deniz. Το κόστος για την κατασκευή των συμπιεστών που θα αυξήσουν τη δυναμικότητα του ΕΣΦΑ έως την Κομοτηνή θα βαρύνει τον ΔΕΣΦΑ. Ένας ρωσικός ΔΕΣΦΑ μπορεί να μην θελήσει να προχωρήσει σε αυτήν την επένδυση παρά το γεγονός ότι η επένδυσή αυτή βρίσκεται στις προτεραιότητες του επενδυτικού προγράμματος του ΔΕΣΦΑ και παρά το γεγονός ότι το ελληνικό δημόσιο θα διατηρήσει το 31% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας.

Από την άλλη πλευρά ένας αζερικός ΔΕΣΦΑ θα είχε κάθε λόγο να χρηματοδοτήσει την αναβάθμιση της δυναμικότητας του ITG το συντομότερο δυνατόν. Από αυτήν την άποψη η αποχώρηση της Sintez από το διαγωνισμό του ΤΑΙΠΕΔ ενίσχυσε τις πιθανότητες επιλογής του TAP από τη Socar και την κοινοπραξία του Shah Deniz, αλλά η υπόθεση δεν τελειώνει εδώ γιατί πολύ απλά οι ανάγκες των αζερικών εξαγωγών προς την Ευρώπη δεν εξαντλούνται με τα 10 bcm του Shah Deniz 2. Παράλληλα με την ανάπτυξη του Shah Deniz η Socar και οι εταίροι της, όπως η BP και η Total που ήδη συμμετέχουν στην κοινοπραξία του Shah Deniz, αναπτύσσουν μια σειρά νέων πεδίων, όπως το Absheron, το Umid/Babek και το Shafag-Ashiman, που θα μπορούν να εξάγουν συνολικά άλλα 10 bcm έως το 2023-2025.

Με βάση αυτόν το σχεδιασμό η Socar, και οι άλλοι τρεις μεγάλοι του Shah Deniz, (Statoil, BP & Total), έχουν απαιτήσει τόσο από τον TAP όσο και από τον Nabucco West να προβλέψουν την κατασκευή των αγωγών τους με

ΚΡΑΥΓΕΣ & ΨΙΘΥΡΟΙ:

Γιατί αποχώρησαν οι Ρώσοι από το διαγωνισμό ΔΕΠΑ/ΔΕΣΦΑ και τι συνεπάγεται αυτό για τη θέση της Ελλάδος στο Νότιο Διάδρομο;

μέγιστη τεχνική δυναμικότητα όχι τα 10 αλλά τα 20 bcm. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι το TAP θα χρειαστεί έναν αγωγό μεγαλύτερης δυναμικότητας από τον ITG για να μεταφέρει τις αζερικές εξαγωγές πέραν του Shah Deniz από τους Κήπους έως την Κομοτηνή. Ένας τέτοιος αγωγός με δυναμικότητα περί τα 10 bcm είναι αναπόφευκτος για τον TAP ιδίως εάν πρόκειται να κατασκευασθεί και ο αγωγός IAP (Inter-Adriatic Pipeline) που επιδιώκει να μεταφέρει αέριο στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων από το Μαυροβούνιο, και τη Βοσνία έως την Κροατία και τη Σλοβενία. Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του TAP ο IAP θα κατασκευασθεί με αέριο που θα προέρχεται από τις ποσότητες εκτός των 10 bcm του Shah Deniz 2, οπότε ένας νέος ITG καθίσταται απαραίτητος.

Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Λεωφ. Βασιλ. Σοφίας 49, 10676 Αθήνα | Τηλ. +30 210 7257 110 | Fax +30 210 7257 114 | E-mail eliamep@eliamep.gr

Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν υιοθετεί ως ίδρυμα πολιτικές θέσεις. Καταβάλλει μάλιστα προσπάθεια να παρουσιάζονται στα πλαίσια των εκδηλώσεών του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται στις σειρές του θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους συγγραφείς και να μην θεωρείται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του Ιδρύματος.

Learn more about our work - Visit our website at www.eliamep.gr/en

Should you wish to **unsubscribe** from our mailing list please send a blank message to unsubscribe@eliamep.gr